

30 AUGUSTUS 2009 – TWEEENTWINTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

— Kris DEPOORTERE —

‘Vies’ van mensen

„JEZUS,” ZEGGEN ENKELE SCHRIFTGELEERDEN, „Je leerlingen wassen hun handen niet vóór het eten. Dat is vies.” Op het eerste gezicht hebben die schriftgeleerden gelijk. Ouders vragen ook aan hun kinderen: „Was je handjes vóór je eet, ze zitten vol bacillen, microben, virussen en ander ongedierte. Je zult ziek worden.” Maar schriftgeleerden wisten niet eens dat er microben bestonden. Het gaat dus wellicht om iets anders.

En de discussie gaat door: „Als je van de markt komt, moet je je wassen.” Die schriftgeleerden (lang niet allemaal!) zijn niet alleen vies van vuil op potten en pannen, maar wél vies van andere mensen, van niet-joden, zoals Arabieren, die de vijgen en de druiven van hun armzalige oogst hebben aangeraakt om ze naar de markt te brengen. Ze hebben het eigenlijk tegen onreine mensen. En daarop gaat Jezus door het lint. „De buitenkant is niet belangrijk, wel de binnenkant. De buitenkant krijg je makkelijk schoon, maar wat voor viezigheid zit er in je hart? Je kunt ook met netjes gewassen handen smerig doen. Je façade proper, maar je hart een addernest.”

Verleden jaar verscheen *Het verslag van Brodeck* van Philippe Claudel. Een perfecte actualisering van de evangelieperikoop van vandaag. Na de Tweede Wereldoorlog keert Brodeck uit krijgsgevangenschap terug naar zijn dorp in de Elzas. Hij komt de col van Haneck omlaag. Vroeger was hij via diezelfde weg, als kind, samen met zijn voedster Fédorine uit Midden-Europa voor het eerst in het dorp komen wonen. Hij was een wees zonder geheugen.

De dorpingen hielden de façade schoon: ze gedoogden Brodeck, ook toen hij een meisje uit het dorp huwde. Maar tijdens de Tweede Wereldoorlog verraadden ze hem, omdat hij jood was. Hij overleefde en komt nu terug naar zijn vrouw Emélia. Maar Emélia is een schim geworden. Ze staart in het ijle, met een verre glimlach. Ze spreekt niet. Ze neuriet slechts een liedje van een prins, die een te verre reis ondernam. En er is een kindje in huis, Poupchette.

Er ligt een schaduw over het dorp. Niet enkel de schaduw van wie Brodeck verraden heeft, maar ook een afkeer tegenover een vreemdeling, die net zoals Brodeck, maar een jaar eerder, over de col van Haneck het dorp binnentrok en er logeert in een café. Een Naamloze Vluchteling, die ze ‘De Anderer’ noemen. Kort na zijn terugkeer draagt de burgemeester Brodeck op een verslag te maken van de pas gebeurde moord op de Anderer, „opdat iedereen begrijpt en vergeet”.

Het is een heel moeilijke opgave voor Brodeck, omdat zijn eigen levensverhaal het verhaal van de Anderer doorkruist: het subtiele wegpesten van de Anderer én van Brodeck, de mechanismen van uitsluiting. Brodeck ontdekt wat de rechtstreekse aanleiding was voor de moord op de Anderer. Op vraag van de dorpingen had hij zijn schilderijen tentoongesteld. Als je ze frontaal bekeek, zag je de galante buitenkant van alle dorpingen. Keek je vanaf de zijkant, dan zag je hun innerlijke, hun haat, hun afgunst, hun afkeer. Diezelfde avond verscheuren de dorpingen alle schilderijen. De dag na de tentoonstelling verdrinken ze het paard van de Anderer, zijn enige bezit. Een paar dagen later wordt hij zelf op een rituele manier gedood. De angst voor de anderen.

Brodeck maakt twee verslagen. Het ene officieel. Het andere over zijn eigen leven. Uit angst verbergt hij dat tweede verhaal elke avond in het slaapkleed van Emélia. Hij weet nu ook dat zij niet enkel door soldaten, maar ook door dorpsbewoners werd verkracht. En dat Poupchette vele vaders kan hebben, zelfs zijn buur. Hij levert het officiële verslag in bij de burgemeester, die het na een vluchtige lezing ondertekent en verbrandt: „Zaak vergeten en gesloten.” Vrijkoop voor Brodeck. Hij mag blijven.

Schreef Elie Wiesel niet: „Wie het verleden (verdringend) vergeet, is gedoemd het te herhalen”? Als Brodeck de volledige versie van zijn persoonlijke verslag de laatste avond aan Emélia toevertrouwt, grijpt ze voor het eerst – woordeloos – zijn hand. Eerste subtiel contact sinds zijn terugkeer. De volgende morgen haalt Brodeck de handkar, waarmee hij dertig jaar geleden in het dorp aankwam, uit de schuur. De oude Fédorine, zijn zwijgende Emélia en Poupchette verlaten het dorp. Ze gaan de col van Haneck omhoog, voorgoed weg.

Een schitterende roman over de subtiele mechanismen van uitsluiting. Over de rotte binnenkant en de geschilderde façade. De angst voor de anderen heeft Brodeck uitgedreven. Nog eens. Nog steeds.

Vies van vuile handen of vies van mensen. Daarover had Jezus het. Daarover heeft Hij het. Hij zal eraan ten onder gaan.

EERSTE LEZING

DEUTERONOMIUM 4, 1-2.6-8

Mozes sprak tot het volk en zei: „Luister dan, Israël, naar de voorschriften en bepalingen die ik u leer en handel daarnaar. Dan zult gij leven en bezit gaan nemen van het land dat de Heer, de God van uw vaderen, u schenkt. Aan wat ik u voorschrijf, moogt gij niets toevoegen en er niets van afdoen; ge moet de geboden van de Heer uw God onderhouden die ik u geef. Handel er naar in het land dat gij in bezit gaat nemen en breng ze stipt ten uitvoer, want daaruit zal voor de volken uw wijsheid en uw inzicht blijken.”

„Als zij al deze voorschriften horen, zullen ze zeggen: ‘Dat machtige volk is wijs en verstandig. Is er soms een andere grote natie aan wie hun goden zo nabij zijn als de Heer onze God ons nabij is zo vaak wij Hem aanroepen? Of is er een andere grote natie die zulke volmaakte voorschriften en bepalingen heeft als de wet die ik u heden geef?’”

TWEDE LEZING

BRIEF VAN JAKOBUS 1, 17-18.21b-22.27

Broeders en zusters, Elke goede gave, elk volmaakt geschenk daalt neer van boven, van de Vader van de hemellichten, bij wie geen verandering is of verduistering door omwenteling. Uit vrije wil heeft Hij ons het leven geschonken door het woord van waarheid, zodat wij in zekere zin de eerstelingen onder zijn schepselen zijn.

Neemt met zachtmoedigheid het woord van God aan dat in u werd geplant en dat de kracht bezit uw zielen te redden. Weest uitvoerders van het woord en niet alleen toehoorders; dan zoudt gij uzelf bedriegen.

Zuivere en onbevleete vroomheid in de ogen van onze God en Vader is dit: wezen en weduwen opzoeken in hun nood en zichzelf vrijwaren voor de besmetting van de wereld.

EVANGELIE

MARCUS 7, 1-8.14-15.21-23

Eens kwamen de Farizeeën en enkele schriftgeleerden uit Jeruzalem bij Jezus tezamen, en ze zagen dat sommigen van zijn leerlingen met onreine, dat wil zeggen, ongewassen handen aten. De Farizeeën immers en al de joden eten niet zonder eerst de vingertoppen gewassen te hebben, daar ze vasthouden aan de overlevering van de voorvaderen. Komen ze van de markt, dan eten ze niet voordat zij zich gereinigd hebben; zo zijn er nog vele dingen waaraan ze bij overlevering vasthouden: het afwassen van bekers, kruiken en koperen vaatwerk.

Daarom stelden de Farizeeën en de schriftgeleerden Jezus de vraag: „Waarom gedragen uw leerlingen zich niet volgens de overlevering van de voorvaderen, maar eten zij met onreine handen?”

Hij antwoordde hun: „Hoe juist heeft Jesaja over u, huichelaars, geprofeteerd! Zo staat er geschreven: Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart is ver van Mij. Zij eren Mij, maar zonder zin, en mensenwet is wat zij leren. Gij laat het gebod van God varen en houdt vast aan de overlevering van mensen!”

Daarop riep Hij het volk weer bij zich en sprak tot hen: „Luistert allen naar Mij en wilt verstaan: niets kan de mens bezoedelen wat van buitenaf in hem komt. Maar wat uit de mens komt, dat bezoedelt de mens. Want uit het binnenste, uit het hart van de mensen komen boze gedachten, ontucht, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, godslastering, trots, lichtzinnigheid. Al die slechte dingen komen uit het binnenste en bezoedelen de mens.”

Schriftlezingen © Katholieke Bijbelstichting's Hertogenbosch, www.bijbel.net